

การเติบโตและบทบาทของธุรกิจทุนจีนในการส่งออกผลไม้ ของประเทศไทย*

THE GROWTH AND ROLE OF CHINESE CAPITAL BUSINESSES IN THAILAND'S FRUIT EXPORTS

จุฬา จันทรเมือง¹, บุญเลิศ ช่วยธานี² และ ประเสริฐ บุปผาสุข³

Chula Chanmaung¹, Boonlert Chuaththanee² and Prasert Buppasuk³

¹⁻³วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: ton.ooy2020@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 25 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 27 กันยายน 2568

Received 21 September 2025; Revised 25 September 2025; Accepted 27 September 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการเติบโตและบทบาทของธุรกิจทุนจีนในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทที่จีนกลายเป็นตลาดหลักของทุเรียนไทยและมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มทุนจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานของทุเรียน ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อจากสวน การคัดแยก บรรจุภัณฑ์ ไปจนถึงการส่งออก โดยใช้รูปแบบการลงทุนในโรงคัดบรรจุผลไม้ การเช่าหรือทำสัญญากับสวนเกษตรกร และการควบคุมมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดจีน การเสนอให้มีการกำหนดนโยบายที่สมดุลระหว่างการเปิดเสรีการค้าและการคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกรไทย เช่น การกำหนดมาตรการด้านสิทธิในที่ดิน การสนับสนุนเกษตรกรในการรวมกลุ่มเพื่อเข้าถึงตลาดโดยตรง และการสร้างกลไกควบคุมธุรกิจต่างชาติให้ดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายไทยอย่างเข้มงวด เพื่อ

Citation:

* จุฬา จันทรเมือง, บุญเลิศ ช่วยธานี และ ประเสริฐ บุปผาสุข. (2568). การเติบโตและบทบาทของธุรกิจทุนจีนในการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(5), 304-312.

Chula Chanmaung, Boonlert Chuaththanee and Prasert Buppasuk. (2025). The Growth And Role Of Chinese Capital Businesses In Thailand's Fruit Exports. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(5), 304-312.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาว ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนกับจีน

คำสำคัญ: ทุเรียนไทย, พุนจีน, การส่งออก, ห่วงโซ่อุปทาน, เกษตรกร, นโยบายการค้า, ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

Abstract

This article explores the growth and role of Chinese capital businesses in the export of Thai durians, particularly in the context where China has become the primary market with continuously rising demand. Chinese investors have increasingly played a significant role in the durian supply chain from purchasing at the orchard level, sorting, and packaging, to export by investing in packing houses, leasing or contracting with farmers, and controlling product standards to meet Chinese market requirements. The study proposes the need for balanced policy formulation between trade liberalization and the protection of Thai farmers' interests. This includes implementing land ownership regulations, supporting farmers to form cooperatives for direct market access, and establishing mechanisms to regulate foreign businesses under Thai legal frameworks. These measures aim to create long-term stability and sustainability for Thailand's durian export industry, economically, in terms of food security, and in the context of ASEAN-China relations.

Keywords: Thai durian, Chinese capital, export, supply chain, farmers, trade policy, economic sustainability

บทนำ

ในปัจจุบัน ภาคการเกษตรของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในมิติของการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง “ผลไม้ไทย” ถือเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรส่งออกที่มีศักยภาพสูง โดยเฉพาะผลไม้เมืองร้อน ได้แก่ ทุเรียน ลำไย มังคุด และมะม่วง ซึ่งมีการส่งออกในสัดส่วนมาก

ถึงร้อยละ 80–90 ของผลผลิตรวม และตลาดส่งออกหลักที่มีบทบาทขึ้นสำคัญคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ความนิยมบริโภคผลไม้ไทยของผู้บริโภคชาวจีน ประกอบกับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีนที่ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนในแหล่งผลิตต่างประเทศ ส่งผลให้กลุ่มทุนจีนเริ่มเข้ามาประกอบกิจการเกี่ยวกับผลไม้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในรูปแบบของการตั้งโรงคัดบรรจุหรือที่รู้จักกันว่า “ล้าง” เพื่อรับซื้อผลไม้จากเกษตรกรโดยตรงและจัดส่งกลับไปยังจีน ซึ่งส่งผลให้ทุนจีนมีบทบาทสูงขึ้นในห่วงโซ่อุปทานของผลไม้ไทยทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการกำหนดราคาสินค้า การลงทุนของกลุ่มทุนจีนที่มีศักยภาพทางการเงินเหนือกว่าผู้ประกอบการท้องถิ่น ได้ส่งผลต่ออำนาจการต่อรองของเกษตรกรไทย การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าส่งออก และการครอบงำช่องทางการกระจายสินค้า

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อภาคเกษตรของไทยในระยะยาว ด้านหนึ่งนำไปสู่การขยายตลาดและการสร้างมาตรฐานใหม่ แต่ในอีกด้านกลับสร้างแรงกดดันต่อผู้ประกอบการไทยรายเดิม การผูกขาดตลาด และการละเมิดสิทธิของเกษตรกร รวมถึงปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการลงทุนภาคเกษตรเชิงเดี่ยวของต่างชาติในพื้นที่ชายแดน

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาการเติบโตและบทบาทของธุรกิจทุนจีนในการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษากรณีทุเรียน ซึ่งเป็นผลไม้ส่งออกหลักเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจ บทบาทของกลุ่มทุนจีนในห่วงโซ่อุปทาน ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการและเกษตรกรไทย ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมในการกำกับควบคุม และรักษาสมดุลของธุรกิจการค้าผลไม้ระหว่างประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

บริบทของการส่งออกผลไม้ไทยและการเติบโตของตลาดจีน

ประเทศไทยถือเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความโดดเด่นด้านการผลิตผลไม้เมืองร้อน โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การส่งออกผลไม้สดของไทยได้เติบโตอย่างต่อเนื่องและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ผลไม้ส่งออกหลัก ได้แก่ ทุเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง และสับปะรด โดยเฉพาะ “ทุเรียน” ได้กลายเป็นสินค้าเรือธงของไทยในตลาดส่งออกระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นตลาดนำเข้าผลไม้ไทยรายใหญ่ที่สุด

จากสถิติของกรมศุลกากร (2566) พบว่า ในช่วง 10 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยส่งออกผลไม้สดปริมาณรวม 1,747,957 ตัน เพิ่มขึ้น 12.7% เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน โดยทุเรียนมีปริมาณการส่งออกสูงสุด 965,284 ตัน คิดเป็นมูลค่า 3,998.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 138,942 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน 72% ของมูลค่าการส่งออกผลไม้สดทั้งหมดของไทยไปยังตลาดจีน ถือเป็นสถิติที่สะท้อนความสำคัญของตลาดจีนต่อระบบเศรษฐกิจการเกษตรของไทยอย่างชัดเจน

ความต้องการบริโภคผลไม้ในประเทศจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งระดับรายได้ของประชาชนจีนที่เพิ่มขึ้น ระดับความตื่นตัวต่อสุขภาพที่สูงขึ้น รวมถึงการขยายตัวของเมืองและชนชั้นกลางที่มีความต้องการสินค้าเกษตรคุณภาพสูงจากต่างประเทศ ซึ่งผลไม้ไทยสามารถตอบโจทย์ความต้องการเหล่านี้ได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผลไม้พรีเมียม เช่น ทุเรียน มังคุด และลำไย ที่ผู้บริโภคชาวจีนให้ความนิยมเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ การที่จีนไม่สามารถปลูกผลไม้เมืองร้อนในเชิงพาณิชย์ได้มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดด้านภูมิอากาศ ทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงการนำเข้าผลไม้จากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้ไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และต้นทุนการผลิต

แนวโน้มดังกล่าวไม่เพียงแต่เพิ่มมูลค่าการส่งออกผลไม้เท่านั้น แต่ยังดึงดูดกลุ่มทุนต่างชาติโดยเฉพาะ “ทุนจีน” ให้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในกระบวนการจัดซื้อและส่งออกผลไม้ของไทย ผ่านการตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้ง) การลงทุนในห่วงโซ่อุปทาน และการควบคุมคุณภาพเพื่อส่งออกโดยตรงสู่ตลาดจีน

สถานการณ์นี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนในมิติของผลไม้ไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้ผลิตกับผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังเป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน ซึ่งกลุ่มทุนจีนเริ่มมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของระบบการค้าและราคาผลไม้ของไทยมากขึ้น

ทุนจีนกับห่วงโซ่อุปทานของทุเรียนไทย

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจการเกษตรของไทย โดยเฉพาะภาคการส่งออกผลไม้เมืองร้อน ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการขยายตัวของนโยบายเศรษฐกิจเสรีหรือ Market Liberalization ซึ่งเอื้อให้นักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะทุนจีน เข้าามีบทบาทในห่วงโซ่อุปทาน

(supply chain) อย่างลึกซึ้ง หนึ่งในกลไกสำคัญที่ทุนจีนใช้คือการตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้ หรือที่เรียกว่า “ล้ง” (Long) ซึ่งมีการลงทุนกระจายตัวอย่างชัดเจนในภาคตะวันออก เช่น จังหวัด จันทบุรี ระยอง และตราด

การจัดตั้งล้งโดยกลุ่มทุนจีนนั้น มิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางธุรกิจ แต่เป็นยุทธศาสตร์ในการควบคุมห่วงโซ่การผลิตทั้งหมด ตั้งแต่ต้นน้ำ (เกษตรกรผู้ผลิต) กลางน้ำ (โรงคัดบรรจุควบคุมมาตรฐาน) ไปจนถึงปลายน้ำ (การส่งออกและการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคในประเทศจีน) การทำสัญญาซื้อขายโดยตรงกับเกษตรกรรายย่อยในลักษณะ contract farming ส่งผลให้เกษตรกรต้องพึ่งพาทุนจีนในการจำหน่ายผลผลิต แทนที่จะขายผ่านพ่อค้าท้องถิ่นหรือรวมกลุ่มสหกรณ์ นอกจากนี้ กลุ่มทุนจีนยังมีข้อได้เปรียบเชิงโครงสร้างเหนือผู้ประกอบการไทยในหลายด้าน เช่น เงินทุนหมุนเวียนสูง ทำให้สามารถเสนอราคาล่วงหน้าได้, การเข้าถึงตลาดปลายทาง (จีน) โดยตรงผ่านเครือข่ายธุรกิจเดิม และการควบคุมมาตรฐานสินค้าตามข้อกำหนดของ GACC (General Administration of Customs of China) อย่างแม่นยำ

ซึ่งข้อได้เปรียบเหล่านี้ ทำให้ทุนจีนสามารถแทรกซึมและครอบงำกระบวนการผลิตและการส่งออกผลไม้ของไทยได้อย่างเบ็ดเสร็จ ในทางวิชาการ บทความนี้วางอยู่บนกรอบแนวคิด “การครอบงำเชิงโครงสร้าง” (structural dominance) ซึ่งหมายถึงการที่กลุ่มทุนหนึ่งสามารถควบคุมทรัพยากรหลักในระบบเศรษฐกิจ จนทำให้กลุ่มอื่นตกอยู่ในภาวะพึ่งพา (dependency) ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิดของ Andre Gunder Frank (1967) ในทฤษฎี Dependency ที่อธิบายว่า ประเทศผู้พัฒนาหรือกลุ่มทุนจากศูนย์กลาง (core) มีแนวโน้มใช้ความเหนือกว่าทางเศรษฐกิจควบคุมประเทศหรือกลุ่มทุนท้องถิ่นในเขตบริวาร (periphery) ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคในโครงสร้างการผลิต การค้า และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

หากวิเคราะห์ผ่านกรอบของ Value Chain Analysis ตามแนวทางของ Porter (1985) จะพบว่า กลุ่มทุนจีนสามารถ “แทรกตัว” ในกิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น การบรรจุหีบห่อ การควบคุมมาตรฐาน และการส่งออก โดยปล่อยให้เกษตรกรไทยรับภาระการผลิตขั้นต้นที่มีต้นทุนสูงและผลตอบแทนน้อย ความไม่สมดุลในโซ่มูลค่าเช่นนี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

ผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยและเกษตรกร

แม้ว่าการเข้ามาของทุนจีนในระบบการผลิตและการส่งออกผลไม้ไทยจะนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจในแง่ของการขยายตลาด การยกระดับมาตรฐานสินค้า และการส่งเสริมการแปรรูปเพื่อส่งออกโดยตรง แต่ในอีกด้านหนึ่ง กลับก่อให้เกิดผลกระทบเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญต่อผู้ประกอบการไทยและเกษตรกรรายย่อย ซึ่งสามารถแจกแจงได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การลดลงของอำนาจต่อรองของเกษตรกรไทย การที่ทุนจีนสามารถเข้าถึงแหล่งผลิตโดยตรง ผ่านระบบ contract farming กับเกษตรกรรายย่อย ทำให้ผู้ผลิตในประเทศตกอยู่ในภาวะ “ผู้รับคำสั่ง” มากกว่าการเป็นผู้กำหนดราคาและเงื่อนไขการค้า เกษตรกรต้องรับเงื่อนไขที่ทุนจีนเสนอโดยไม่มีทางเลือกมากนัก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลที่ผลผลิตมีปริมาณมาก และช่องทางตลาดมีความแคบ

2. การผูกขาดของทุนต่างชาติในจุดคัดบรรจุ (Packing Facilities Monopoly) ทุนจีนได้เข้ามาจัดตั้งโรงคัดบรรจุ (ล้ง) ขนาดใหญ่ในหลายจังหวัด ทำให้สามารถรวบรวมผลผลิตจากพื้นที่ต่างๆ และจัดระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งออกได้โดยตรง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ประกอบการไทยหรือตลาดกลางแบบดั้งเดิม ส่งผลให้เกิดการผูกขาดทางโครงสร้างในกระบวนการกลางน้ำ ซึ่งเป็นจุดซึ่งเป็นชี้ตายในการกำหนดราคาและปริมาณการส่งออก

3. ปัญหาทางกฎหมายจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract Farming) เกษตรกรจำนวนมากไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย หรือข้อมูลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของคู่สัญญา ส่งผลให้ต้องลงนามในสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เช่น การกำหนดราคาล่วงหน้าโดยไม่สะท้อนต้นทุนจริง หรือการระบุเงื่อนไขบังคับขายแบบผูกขาดโดยไม่สามารถเปลี่ยนผู้ซื้อได้ ปัญหาเหล่านี้ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อหน่วยงานรัฐไม่มีระบบกำกับติดตามที่มีประสิทธิภาพ

4. การใช้ที่ดินและทรัพยากรในลักษณะไม่ยั่งยืน การลงทุนของทุนจีนบางส่วนในกิจกรรมเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกกล้วยหอมหรือทุเรียนในพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกของไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้สารเคมี และทรัพยากรน้ำในระยะยาว

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณี “ล้งเจมส์ บอนด์” ซึ่งเป็นคำเรียกในหมู่เกษตรกรไทยถึงกลุ่มตัวแทนรับซื้อที่ไม่มีหลักแหล่งทางธุรกิจที่แน่ชัด และมีพฤติกรรมการละเมิดสัญญาอย่างแพร่หลาย กรณีนี้ถูกบันทึกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ว่าเป็น

กรณีสะท้อนภาพการขาดกลไกกำกับดูแลของภาครัฐอย่างชัดเจน และส่งผลให้เกษตรกร ประสบความเสียหายทางเศรษฐกิจและจิตใจอย่างกว้างขวาง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร, 2565)

การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และเศรษฐกิจ

การขยายตัวของตลาดผลไม้ส่งออก โดยเฉพาะทุเรียนซึ่งได้รับความนิยมสูงในประเทศ จีน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ทางการเกษตรอย่างรวดเร็วในหลายจังหวัดของ ประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการเพาะปลูกผลไม้เมืองร้อน

จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเคยเป็นแหล่งปลูกยางพาราสำคัญ ได้กลายเป็นศูนย์กลางการผลิต ทุเรียนเพื่อการส่งออกอย่างรวดเร็ว โดยมีการเปลี่ยนพื้นที่เกษตรจากยางพาราและพืชไร่อื่น ๆ มาสู่การปลูกทุเรียนอย่างเข้มข้น ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ระบุว่า พื้นที่ปลูก ทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีเพิ่มขึ้นกว่า 25% ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี จากเดิมประมาณ 270,000 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 340,000 ไร่ในปี 2566 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นควบคู่ ไปกับการไหลเข้าของทุนเงินที่เข้ามาตั้งล้ง รับซื้อผลผลิต และทำสัญญากับเกษตรกรโดยตรง

การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงส่งผลในระดับเกษตรกรรายบุคคล แต่ยังเปลี่ยนโครงสร้าง เศรษฐกิจของพื้นที่ในระดับมหภาค กล่าวคือ จันทบุรีได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “แหล่งผลิต เพื่อการบริโภคภายในประเทศ” ไปสู่ “แหล่งผลิตเชิงพาณิชย์เพื่อการส่งออก” ส่งผลให้เกิดการ กระจุกตัวของการผลิต (production concentration) และการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ (export dependency) อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะตลาดจีน ซึ่งมีสัดส่วนการนำเข้าทุเรียน จากไทยสูงถึง 95% ของมูลค่าทั้งหมดในปี 2566 (กรมศุลกากร, 2566)

แม้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสร้างรายได้จำนวนมากในระยะสั้น แต่ก็สร้างความ เสี่ยงทางโครงสร้างในระยะยาว เช่น ความเปราะบางจากราคาที่ผันผวน ความเสียหายจากโรค พืชที่แพร่ระบาดในพื้นที่ปลูกเดี่ยว (monoculture) และการสูญเสียความหลากหลายทาง ชีวภาพ นอกจากนี้ การเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยังส่งผลต่อสมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ การใช้น้ำในระบบสวนทุเรียนที่มีความเข้มข้นสูงกว่าพืชไร่อื่น

แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาเชิงบูรณาการและยั่งยืน” (Integrated and Sustainable Development) จึงควรถูกนำมาใช้ในการประเมินนโยบายและวางแผนพื้นที่เกษตรในอนาคต

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่เพื่อผลตอบแทนระยะสั้น กลายเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของทุนจีนในห่วงโซ่อุปทานของทุเรียนไทย และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการท้องถิ่น บทความนี้เสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างโอกาสทางเศรษฐกิจและการปกป้องผลประโยชน์ของชาติในระยะยาว ดังนี้

1. การกำหนดกรอบกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิการเช่าที่ดินและการจัดตั้งโรงงานของต่างชาติ ภาครัฐควรพิจารณาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินของนักลงทุนต่างชาติ รวมถึงการขออนุญาตจัดตั้งกิจการแปรรูปหรือโรงคัดบรรจุในภาคเกษตร โดยควรกำหนดเพดานการถือครองสิทธิในรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับภูมิศาสตร์และความเปราะบางของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกขาดและการครอบงำตลาดโดยไม่เป็นธรรม

2. การส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร การรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบ สหกรณ์การเกษตร หรือ วิสาหกิจชุมชน จะช่วยให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นทั้งในด้านราคา เงื่อนไขการค้า และการเข้าถึงแหล่งทุนและเทคโนโลยี ภาครัฐควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านองค์ความรู้ กฎหมายการจัดตั้ง และการเข้าถึงตลาดอย่างเป็นระบบ พร้อมเชื่อมโยงกับช่องทางการตลาดออนไลน์และแพลตฟอร์มส่งออกของรัฐ

3. การจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสัญญาการเกษตรระหว่างต่างชาติและเกษตรกรไทย หน่วยงานดังกล่าวควรมีหน้าที่ในการตรวจสอบสัญญาทางการค้าให้มีความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย รวมถึงการให้คำปรึกษาเชิงกฎหมายแก่เกษตรกรรายย่อย การจัดทำฐานข้อมูลผู้ลงทุนที่มีความน่าเชื่อถือ และการจัดระบบการร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย เพื่อสร้างความมั่นใจในการค้าขายอย่างโปร่งใสและปลอดภัย

4. การกระจายตลาดส่งออกและลดการพึ่งพาจีน เนื่องจากประเทศไทยมีการพึ่งพาตลาดจีนสูงเกินไปในผลไม้บางชนิด เช่น ทุเรียน (สัดส่วนส่งออกไปจีนกว่า 90%) การส่งเสริมการเข้าถึง ตลาดใหม่ ที่มีศักยภาพ เช่น อินเดีย ตะวันออกกลาง เกาหลีใต้ และสหภาพยุโรป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ภาครัฐควรดำเนินนโยบายเชิงรุกในด้านเจรจาการค้า (FTA),

สนับสนุนกระบวนการรับรองมาตรฐานสากล (GAP, GMP, GlobalG.A.P.), และพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าว มิได้มุ่งเพียงแต่การป้องกันผลกระทบจากทุนต่างชาติเท่านั้น แต่ยังมุ่งสร้าง "ภูมิคุ้มกันเชิงระบบ" ให้กับภาคเกษตรไทย ด้วยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Agricultural Development) บนพื้นฐานของความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการลดความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจฐานราก

เอกสารอ้างอิง

- กรมศุลกากร. (2566). รายงานมูลค่าการส่งออกผลไม้สดของไทยประจำปี 2566 [เอกสารรายงานภาครัฐ]. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://www.customs.go.th>
- กรมศุลกากร. (2566). สถิติมูลค่าการส่งออกทุเรียนจากไทยไปจีน ประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://www.customs.go.th>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). รายงานการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดจันทบุรี ปี 2561–2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). แนวโน้มตลาดสินค้าเกษตรส่งออกของไทย ปี 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). รายงานสถานการณ์การค้าผลไม้ไทยกับจีน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Frank, A. G. (1967). *Capitalism and underdevelopment in Latin America*. New York: Monthly Review Press.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.
- Tang, Z. (2022). *China's Agricultural Import Trends and Opportunities for ASEAN Fruit Exporters*. Bangkok: Panyapiwat Institute of Management.